

GÖKTÜRKLERLE TARİHE YOLCULUK

HISTORICAL JOURNEY WITH GOKTURKS

Bilal PEKTEZEL¹ Kamil UYGUN²

Makale gönderim tarihi 12 Ocak 2016

Makale kabul tarihi 16 Ocak 2016

Özet

Etkinlik, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi, "Kültür ve Miras" öğrenme alanı, "İpek Yolunda Türkler" ünitesi (3. ünite), "Türk Adıyla Kurulan İlk Devlet" konusu doğrultusunda hazırlanmıştır. Çalışma sonucunda, "Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur." ve "Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir." kazanımları öğrencilere kazandırılmaya çalışılmıştır. Etkinlik, yapılandırmacılığa uygun olarak başta drama yöntemi olmak üzere birçok yenilikçi öğretim tekniği ve eğitsel oyunlar esas alınarak hazırlanmış; öğrenciler olabildiğince aktif kılınmıştır. Ders sonunda çalışmalar değerlendirildiğinde etkili ve kalıcı öğrenmenin gerçekleştiği, öğrencilerin bu çalışma ile birlikte derse karşı ilgilerinin arttığı, tutumlarının olumlu yönde değiştiği görülmüştür. Çalışma İzmir ilinde bulunan Ayrancılar Ortaokulu 6/B sınıfında uygulanmıştır. Sınıf mevcudu 21'i kız 15'i erkek olmak üzere 36 kişidir. Veri toplama aracı olarak çalışma yapıtları, yaprak testler, anketler, görüş formları kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, etkinlik, Göktürkler, Göktürk Kitabeleri

Abstract

This activity was designed towards the topic " the first state founded by the name of Turk" which is in unit 3 (Turks in Silk Road) that is under the section "culture and heritage" in 6th grade studies sciences lesson. At the end of this study the following task was tried to be taught to the students; He/she can deduct the cultural, economical and political features of the first Middle Asian turkish countries. He/she can relate cultural features of first middle asian turkish countries and the geographical features of where they live.The activity was designed according to constructivism and is based on many modernist teaching techniques such as drama and educative games. Also the students were in the center and as active as possible. It was seen that the students could understand the lesson, get the tasks easier and they had much fun in the process. This study was applied at Ayrancılar Elementary School in İzmir on first week of December , 2015.

Key words: Social studies, activities, Gokturks, Gokturks inscriptions

¹ Sosyal Bilgiler Öğretmeni, bilalpektezel@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr. Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, kamil.uygun@usak.edu.tr

GİRİŞ

Günümüz bireylerinden, bilgiyi üretip işlemeleri istenmektedir. Birey aktarılan bilgileri aynen almaktan ziyade edindiği bilgileri sorgulayıp yorumlamalı ve araştırma yaparak sürece aktif olarak katılıp bilginin her aşamasında sürece dahil olmalıdır. Öğrenilmiş olan bilgi ve becerilerin uygulanması, bilginin kalıcılığını artıracaktır. Öğrencilerin derslerde pasif olduğu, geleneksel veya klasik öğretim stratejilerini, yöntem ve tekniklerini kullanmak yerine, öğrencilerin aktif olarak sürecin içinde yer aldığı yöntem ve teknikler, eğitimciler tarafından tercih edilen bir durum olmalıdır (Aydın ve Balım, 2005). Sosyal Bilgiler dersi, Türk tarihi, kültürü ve unsurlarını benimseyen, Atatürk ilke ve inkılabları doğrultusunda hazırlanan, demokratik ilke ve düşüncelerle düzenlenmiş bir derstir. Bu ders, 4. 5. 6. ve 7. sınıflarda haftada 3'er saattir (MEB, 2005).

2005-2006 eğitim-öğretim yılında Türkiye'de uygulanmaya başlayan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, yapılandırmacı yaklaşımın yanında disiplinlerarası yaklaşımın da kullanılarak Sosyal Bilgiler dersinin yeniden revize edilmesi önemli bir husustur. Sosyal Bilgiler dersi, kişinin içinde yaşadığı toplumu ve dünyayı tanımaya, bilgi, beceri, değer ve tutumları kazanmasına yardımcı olan bir alandır. Bireylerin hayatlarından elde ettikleri bilgilerle yine kendi hayatlarına fayda ve katkı sağlayacak bilgi ve becerileri içeren geniş bir öğrenme alanıdır. Bu durum, Sosyal Bilgiler dersinin etkisini anlatmada oldukça etkilidir. (Kamber, Acun ve Akar, 2011).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, bilgiye önem veren, bilginin değerini bilen, yaşantı ve tecrübelerine dayanarak yaşama aktif katılan, doğru karar vermeye yardımcı olan problem çözme becerisini geliştiren yaklaşımı amaçlamaktadır. Böylelikle, öğrencinin merkezde olduğu, bilgi ve becerinin dengelendiği, öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve yaşamlarını önemseyerek çevre ile etkileşimini öngören yeni bir anlayış oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu anlayış, bilginin özümsemesini, bireylerin etkin olarak rol alıp zihinsel şemalar kurmasını ve öğrenmelerini kendisinin yapmasını istemektedir. Bu amaç yeni eğitim sisteminin ve yeni sosyal bilgiler programının temel amacını da özetlemektedir (MEB, 2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı; kendini, dünyayı ve bilgiyi sorgulayarak sağlıklı değerlendirmeler yapan, eleştirel düşünen, doğru karar alabilen, yaratıcı düşünen ve aktif olan vatandaş yetiştirmeyi amaçlamıştır (Uygun, 2012).

Öğretme-öğrenme sürecinde yaklaşım, strateji, yöntem ve teknikler, bilgilerin kalıcılığı, öğrenmelerin kolaylaştırılması ve becerilerin geliştirilmesinde etkilidir. Yapılandırmacılık, işbirlikli öğrenme, tartışma, drama, rol oynama, eğitsel oyunlar gibi öğrencilerin sürece etkin katılımını sağlayan yaklaşım, strateji, yöntem ve teknikler öğrencilerin empatilerini geliştirmekte, duygularını ifade etmelerini öğretmektedir. Ayrıca, işbirliği içinde çalışmalarını sağlayarak öğretmen veya öğretmen adaylarının kuram ile uygulamayı bütünleştirmelerini sağlamaktadır (Köksal, 2006).

Öğrenme-öğretme süreçlerinde çeşitli yenilikler ve farklı yaklaşımlar vardır. Farklı yaklaşımlar, değişik biçimlerde öğretim ortamlarında uygulanmakta ve alternatif anlayışı temsil etmektedirler. Yeni öğretme ve öğrenme yaklaşımları çağdaş eğitim anlayışının sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Gür, 2008).

Öğrenciler, öğretim yapılırken ezbere yöneltildiğinde istekliliğin azaldığı, görsellerle müzikle ve bedenen aktif olarak etkileşimde bulunduğu daha istekli oldukları bilinmektedir. Bu durumda öğrenciler öğrenme ortamına istekli katılırlar ve yaşantı haline gelmesi kolaylaşır (Yıldız ve Demircioğlu, 1996). Bu yüzden öğrencilerin dersin uygulama sürecinde aktif olması öğrenmenin etkililiği ve kalıcılığı açısından oldukça önemlidir. Açıkgöz (2003), Arslan (2007), Yapıcı ve Demirdelen (2007), Ünal ve Çelikkaya (2009), Ata (2009), Kamber, Acun ve Akar (2011), çalışmalarında Sosyal Bilgiler öğretiminde yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak çağdaş öğretim teknikleri ile işlenmesinin faydasına dikkat çekmişlerdir.

Bu çalışmanın amacı diğer konulara nispeten 6. sınıf öğrencileri açısından kavranması daha zor olduğu düşünülen “Türk Adıyla Kurulan İlk Devlet” konusunun daha kolay kavranmasını sağlamaktır. Aynı zamanda edinilen bilgilerin kalıcı olması ve tarihi bilincin oluşturulması da amaçlar arasındadır. Ders planlama aşaması bu amaçlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu çalışma ülkemizin her okulunda, her öğrenci ile yürütülebilecek bir çalışma olması açısından avantaja sahiptir. Yenilikçi sosyal bilgiler öğretimine ışık tutması açısından kayda değer bir öneme sahiptir. Çalışmada, yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda yansıtıcı sorular, eğitsel etkinlikler ve yaratıcı drama uygulanmıştır.

Derse giriş aşamasında, öğrencilere daha önceki öğrendiklerinin hatırlatılması, ders işleyişte yansıtıcı sorular sorulması ve ders sonrasında özdeğerlendirme yapılması kalıcılığı sağlayacağından yararlı olacaktır (Uygun ve Çetin, 2014). Drama, Sosyal Bilgiler dersindeki soyut kavramların öğretiminde ve bilgilerin somutlaştırılmasında etkilidir. Öğrencilerin birçok iletişim ve sosyal becerilerini de geliştirmektedir (Karadağ ve Çalışkan, 2006). Ayrıca, karar verme becerilerini artırmada da olumlu etkisinin olduğu bilinmektedir (Çakmakçı ve Özabacı, 2013). Drama yöntemi, öğrencilerin sadece dinleyici, izleyici ve pasif olduğu bir durumun aksine uygulayıcı, sorgulayıcı ve aktif olmalarını sağlar. Böylelikle, yaşama aktarmaya imkân sağlanmış da (Çelikkaya, 2014).

Çalışmada daha çok kullanılan **eğitici drama**, sosyal, evrensel ve soyut kavramların; tarih, edebiyat gibi konuların canlandırılarak anlamlı hale getirildiği, öğrenildiği drama çeşididir (Lindvaag ve Moen 1980). Bu çalışmada öğrencilerin ilgili konuyu daha iyi anlamaları, nispeten zor olduğu düşünülen konunun daha etkili ve kalıcı olarak öğrenilmesi, öğrencilerin öğrenirken eğlenmeleri ve dersi daha çok sevmeleri, sosyal bilgiler dersinin öğrencileri tarafından sıkıcı olarak algılanmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada okul aidiyeti ve uyum içinde yaşama olgusu da amaçlanmıştır. Bununla birlikte uygulanan ders ve ders dışı etkinliklerinde akademik başarıyı arttırmanın yanında öğrencilerin sosyalleşmesi, kalıcı bilgi edinmeleri, okulda kaliteli zaman geçirmeleri ve derse hevesli bir şekilde gelmeleri amaçlanmıştır.

ETKİNLİĞİN UYGULANMASI

Çalışma 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi, "İpek Yolunda Türkler" ünitesi (3. ünite), "Türk Adıyla Kurulan İlk Devlet" konusu ile ilgilidir. İlgili konunun öğrenme alanı "Kültür ve Miras"tır. Çalışma sonucunda "Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur." ve "Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir." kazanımları öğrencilere kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla 3 ders saatini (40+40+40 dak.) kapsayan bir ders planlaması yapılmıştır. Ayrıca 3 ders saati dışında drama ve sergi çalışmaları da yapılmıştır. Çalışma 2015 yılının Aralık ayının ilk haftasında uygulanmıştır.

Çalışma İzmir ilinde bulunan Ayrancılar Ortaokulu 6/B sınıfında uygulanmıştır. Sınıf mevcudu 21'i kız 15'i erkek olmak üzere 36 kişidir. Okulun bulunduğu coğrafya yoğun göç almaktadır. 6/B sınıfı öğrencileri de çoğunlukla bölgeye sonradan göç ile gelen ailelerin çocuklarıdır. Sınıfta yer yer uyum, disiplin ve sınıf yönetimi sorunları çıkmaktadır. Ayrıca öğrencilerin okul aidiyeti ve okul iklimine uyumları da yetersizdir. Bunda sınıfların kalabalık olması, sınıftaki öğrencilerin sıkça değişmesi (nakil), velilerin eğitim seviyesinin düşüklüğü, parçalanmış ailelerden oluşan sosyolojik yapının varlığı da oldukça etkilidir.

Eğitici dramının uygulandığı ders planı Isınma, Oyun, rahatlatma ve değerlendirme aşamalarından oluşmuştur.

Dersin Giriş kısmı 15 dakika sürmektedir. Öğrencilere dersin giriş aşamasında öncelikle Göktürk Kitabeleri resmi gösterilmiş ve "sizce bu kitabelerde ne yazıyor olabilir", "sizce burada ne anlatılmıştır", "bu yazıtları kim yazmıştır" gibi sorular sorulmuştur.

Etkinlik Yönergesi

Etkinliğin Adı: "Göktürklerle Tarihi Yolculuk"

Etkinliğin Konusu: Türk Adıyla Kurulan İlk Devlet

Öğrenme Alanı: Kültür ve Miras

Süre: 3 ders saati (40+40+40 dak.)

Seviye: 6.sınıf

Etkinliğin Amacı: Etkili, kalıcı ve eğlenceli öğrenmeyi sağlama.

Kazanımlar: Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur, Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.

Materyaller:

-Çalışma Kâğıtları ve Yaprak Testler

-Ders ve Çalışma Kitapları

- Atlas ve Harita
- Göktürk Alfabesi yönergesi
- Öğrenci yapımı Kitabeler
- Drama için kullanılan araç-gereçler (kostüm ve nesnelere)
- Öğrencilerin oluşturduğu kutu ve kartlar

UYGULAMA AŐAMALARI

ISINMA

40 dakikalık dersin ilk 10-12 dakikasında kullanılmıştır. Öğrencilerin derse ve konuya ısınması amaçlanmıştır.

Açıklama:

Fotoğraf1: Göktürk Kitabeleri

Öğrenciler okul müfredatında bu konu ile ilk kez karşılaşmaktadırlar. Dersin giriş aşamasında ön bilgiler yoklandığında öğrencilerin bu konu ile ilgili bilgilerinin oldukça yetersiz olduğu saptanmıştır. Bu yüzden dikkat çekme ve hedeften haberdar etme aşamalarından sonra ön bilgilerin organize edilmesi amacıyla çalışma kâğıtları ve ders kitabında yer alan okuma parçaları ile derse giriş yapılmıştır. Ayrıca öğrencilere Göktürk Kitabeleri ve Göktürklerin yaşam tarzı ile ilgili faydalı bilgiler içeren birkaç dakikalık 2 eğitsel video izletilmiştir. Dersin giriş (ısınma) kısmında öğretmen öğrenciye göre daha aktiftir. Ancak öğrenme /öğretim süreci kısmında öğretmen rehber/yönlendirici görevi üstlenmektedir.

Türk Adıyla Kurulan İlk Devlet

Asya Hun Devleti'nin yıkılmasından sonra Orta Asya'daki Türk boyları siyasi birlikten yoksun olarak dağınık şekilde yaşamaya başladılar. 552 yılında dağınık Türk boylarını bir araya getirmeye başlayan Bumin Kağan, Kök Türk Devleti'ni kurdu. Kök Türkler 552'den 659'a kadar Orta Asya'ya hakim oldu, 659'dan 682'ye kadar Çin egemenliği altına giren Kök Türkler bu tarihte tekrar Orta Asya'ya hakim oldular.

Kök Türklerin tarihini Orhun Kitabeleri'nden, Kök Türklerin kendi anlatımından dinlemeye ne dersiniz? Orhun Kitabeleri; Kök Türk hükümdarı Bilge Kağan, kardeşi ordu komutanı Kültigin, vazir Tonyukuk adına yazılmış Türk isminin geçtiği ilk Türkçe kitabelerdir. Bu kitabeler halkın görmesi, ibret alması için taşta yazılmış öğünlerdir. Bu kitabelerde ibret alınacak neler var, birlikte bakalım.

Bumin Kağan ve kardeşi İstemi Kağan tahta çıktıkları zaman sonra Türk halkının ülkesini, yasalarını ele alıp düzenlemişler. Dört taraftaki düşmanla mücadele eden dağınık Türkleri bir araya getirmişler. Bumin, bilge ve yiğit bir kağanmış. Komutanları da bilge ve yiğitmiş. Beyleri ve halkı birlik içerisindeymiş. Ükeyi bu sayede iyi yönetmiş. Kendisinin vefatından sonra bilgisiz hakanlar tahta çıkmış, komutanları da bilgisiz ve kölüymüş. Yöneticilerle halk arasında uyum yok olmuş. Çin, yöneticileri birbirine düşürdüğü, beyleri ve halkı birbirine karşı aygırtığı için, Türk halkının ülke topraklarını elinden çıkmiş. Çin hükümdarına bağlanmış. Daha sonra Gök Tarı, Türk halkı yok olmasın diye, millet olsun diye babam İberig Kağan'ı anımsatıp İberig Kağan'ı göndermiş. Babam, Ükesiz ve hakanlık almış olan halkı bir araya getirmiş. Babamın vefatından sonra amcam Kappa Kağan ile atalarımızın, dedelerimizin sahip olduğu topraklardaki az halkı düzene sokup örgütleyip halk haline getirdik. Ben (Bilge Kağan), kardeşim Kültigin ile beraber fetihler yaptım. Dört bir tarafa dağılmış olan halkı, dönüp geldiler. Tarı, İstemi için, talhim ve kismetim olduğu için, ölecek olan halkı diriltip besledim, sırtı açtıkta olan halkı gydırdım, yoksul olan halkı zengin ettim. Az olan halkı çoğalttım. Dört taraftaki halkı alıp kendime bağladım. Türklerin düşmanlarını yok ettim. Onların hepsini devletime bağladım."

Muhammed Ergin, Orhun Abideleri, s. 9-15.
(Düzenlenmiştir.)

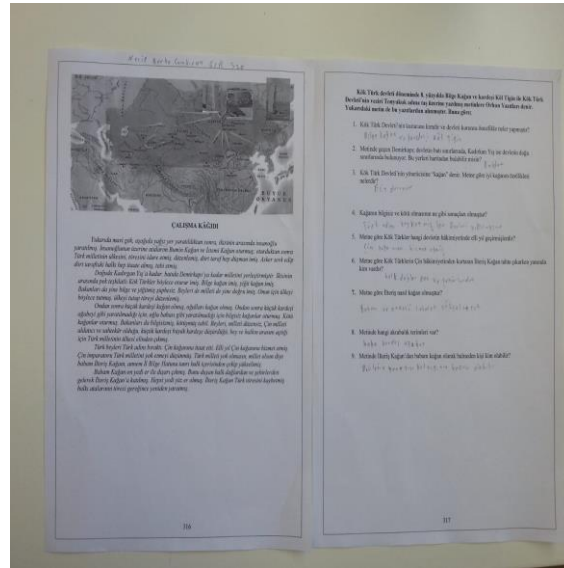
Moğolistan'daki Orhun Kitabeleri'nden Kültigin Kitabesi

Orhun Kitabeleri'ne göre, hükümdarın görevleri nelerdir?

Orhun Kitabeleri'nde hangi devlet adamlarının ismi geçmektedir?

Orhun Kitabeleri'nde yer alan sözcükleri okuduğumuz Bilge Kağan 734 yılında ölüdü. Öldükten sonra yerine geçen kağanlar ülke içinde birliği sağlayamadılar. Devlete bağlı Basmil, Karluk ve Uygur boylarının isyanı sonucu Kök Türk Devleti son buldu (744).

Fotoğraf 2: Ders kitabında yer alan bilgilendirme yazısı

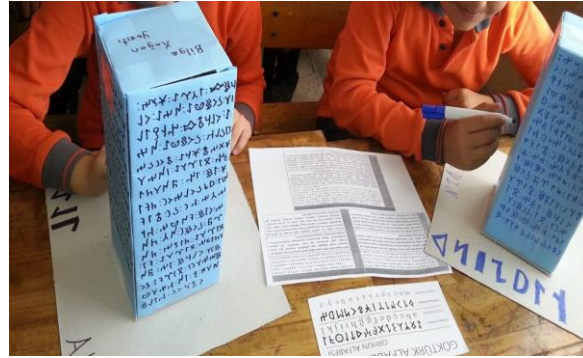
Fotoğraf3: Ön bilgi oluşturma açısından kullanılan öğrenci çalışma kâğıdı

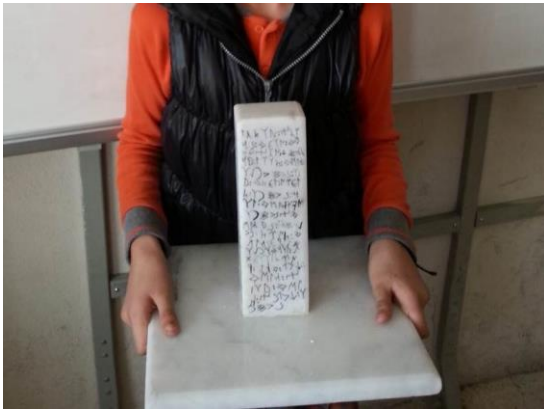
Fotoğraf4: Öğrencilere izletilen bilgilendirici kısa videolar

UYGULAMA (VE OYUN)

Dersin öğrenme /öğretim süreci kısmına dersin 20-25 dakikası ayrılmıştır. 2. ve 3. derslerde de dersin ortalama 20-25 dakikası bu bölümü oluşturmuştur. Öğrencilere önceden hazırlanan Göktürk alfabesi yönergesi dağıtılarak; tahta, karton, mermer vs. malzemelerden hazırlayıp sınıfa getirdikleri kitabelere birer Göktürk kitabesi yazmaları istendi. Öğrenciler önlerinde bulunan Göktürk kitabeleri metinlerine bakarak birer Göktürk alfabesi hazırladılar. Öğrenciler isim yazma etkinliğinde isimlerini Göktürkçe yazmayı da öğrendiler.

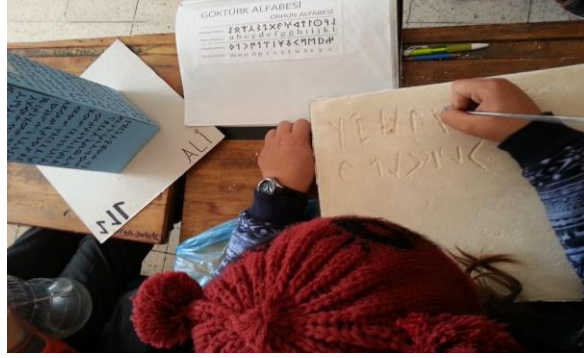
Fotoğraf5: Yıl sonunda sergilenmek üzere öğrenciler tarafından hazırlanan Göktürk Kitabeleri örnekleri (Malzeme: Fon Kağıdı)

Fotoğraf6: Yıl sonunda sergilenmek üzere öğrenciler tarafından hazırlanan Göktürk Yazıtları örneği (Malzeme: Mermer)

Fotoğraf7: Her öğrenci önündeki Göktürk Yazıtları metinlerine göre bir Göktürk Yazıtı hazırlarken.

Fotoğraf8: Göktürk Alfabeti yönergesi ile adını ve soyadını yazan bir öğrenci.

Fotoğraf9: Göktürk Alfabeti ile yazılmış öğrenci isim ve soyadı örneği

Fotoğraf10: Öğrenciler Göktürkler ile ilgili hazırladıkları eğitici drama çalışmasını gösteren bir fotoğraf (Gruptaki öğrenciler bu drama çalışmalarını 23 Nisan ve 19 Mayıs gibi belirli günlerde de oynamıştır.)

Fotoğraf111: Öğrenciler Göktürkler ile ilgili hazırladıkları eğitici drama çalışmasını gösteren bir fotoğraf.

Fotoğraf12: 6/B sınıfı öğrencileri ders saatleri dışında okulda açtığımız Drama kursunda Türklerde Ordu (Asker Millet) konusu ile ilgili "Hilal Taktiği" canlandırmasını gösteren fotoğraf

Fotoğraf13: 6/B sınıfı öğrencileri ders saatleri dışında okulda açtığımız Drama kursunda Türklerde Ordu (Asker Millet) konusu ile ilgili "Hilal Taktiği" canlandırmasını gösteren fotoğraf

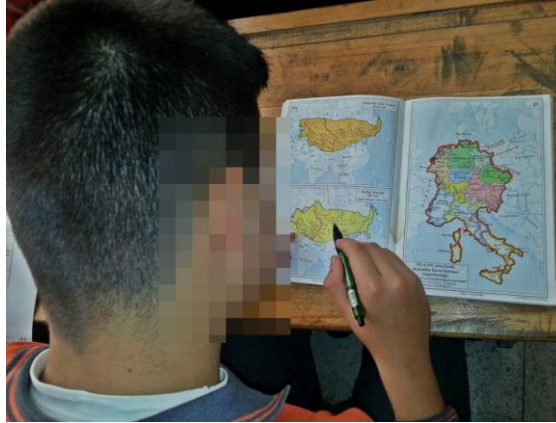
Fotoğraf14: 6/B sınıfı öğrencileri ders saatleri dışında okulda açtığımız Drama kursunda Türklerde Ordu (Asker Millet) konusu ile ilgili "Hilal Taktiği" canlandırmasını gösteren fotoğraf

Fotoğraf15: 6/B sınıfı öğrencileri ders saatleri dışında okulda açtığımız Drama kursunda Türklerde Devlet Yönetimi konusu ile ilgili "Toy Toplansın" isimli eğitici drama çalışmasını gösteren fotoğraf. (Gruptaki öğrenciler bu drama çalışmalarını 23 Nisan ve 19 Mayıs gibi günlerde de oynamışlardır.)

Fotoğraf16: 6/B sınıfı öğrencileri "Türk Adıyla Kurulan İlk Devlet" konusuyula ilgili Aşık Atışması yaparken (Göktürkler ile ilgili en çok kavramı açıklayan atışmayı kazanır. Bu oyunda bir Türk geleneği olan "Aşık Atışması" ile öğrencilere tanıtılmaya çalışılmıştır. Böylece sonraki konularla ilişkilendirmeler yapılmıştır.)

Fotoğraf17: Göktürk Haritası inceleme çalışması

RAHATLAMA

Dersin son 10 dakikasında Sessiz Film etkinliği yapılmıştır.

Etkinlik: Sınıf 2 gruba ayrıldı. Gruplara Göktürkler ve Kutluklar isimleri konur. Gruplar kendi aralarında konuşarak 1 film adı seçerler. Grupların seçtiği anlatıcılar sırayla, hiç konuşmadan tamamen beden diliyle filmi anlatırlar. Karşı grup da filmi tahmin etmeye çalışır. Film doğru tahmin eden grup 1 puan olarak anlatım sırası hakkını elde eder. Etkinlik sonunda en çok puanı olan grup kazanır.

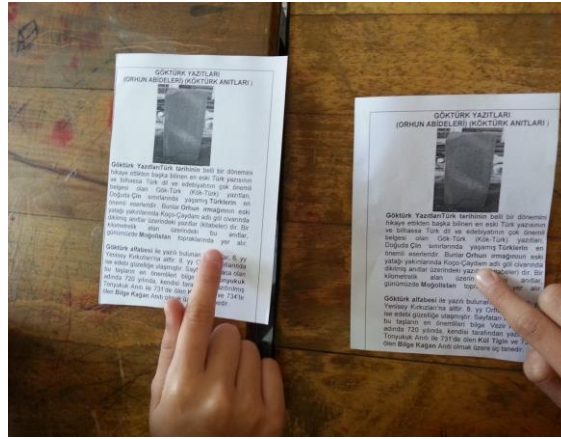
DEĞERLENDİRME

Dersin değerlendirme aşamasında öğrencilerin neyi öğrendiğiyle birlikte, neyi nasıl öğrendikleri de ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Değerlendirme etkinlikleri bu esasa hazırlanmıştır. Öğrencilere "Bugünkü Sosyal Bilgiler dersinde ne öğrendiniz?", "Bugünkü duygu ve düşünceleriniz nelerdir?" soruları yöneltildi. Öğrenciler genel olarak; dersin verimli geçtiğini, derste çok eğlendiklerini ve sonraki derslerin de bu şekilde işlenmesini istediklerini belirttiler.

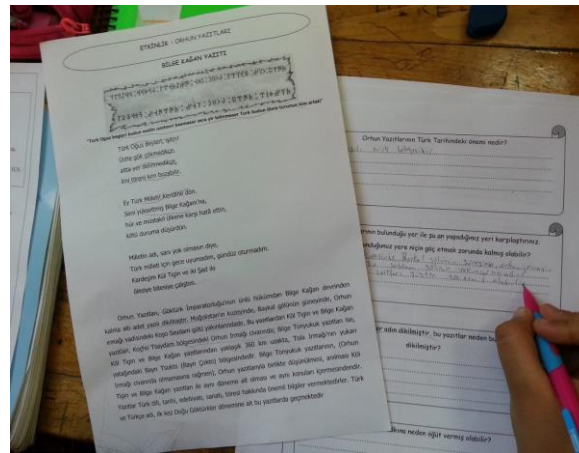
	Evet	Hayır
Bugünkü dersi çok sevdim	34	2
Bu derste çok eğlendim	35	1
Dersi artık hep böyle işleyelim	35	1
Bu konuyu çok iyi anladım	32	3

Tablo1: Öğrencilerin dersle ilgili görüşlerini gösteren anket sonuçları

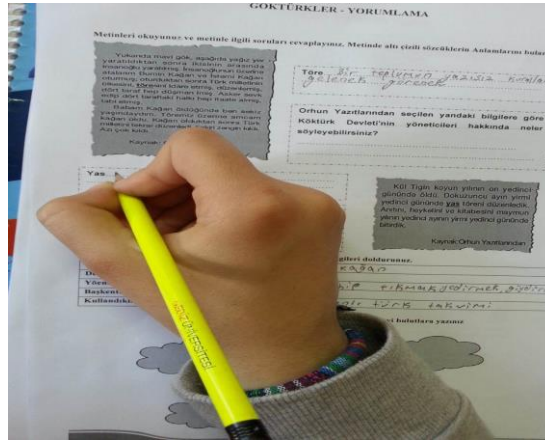
Değerlendirme kısmı 2. ve 3. derslerde 10-15 dakika ile sınırlı tutulmuştur. İlk derste giriş kısmı uzun tutulduğundan değerlendirme yapılmamıştır. Ev ödevlendirmesi de yapılmıştır.

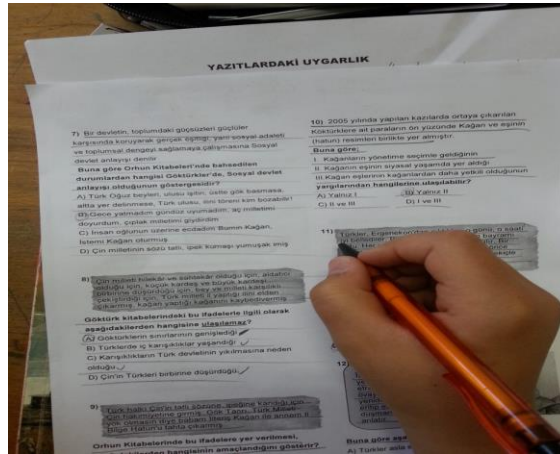
Fotoğraf18:Göktürkler ile ilgili Bilgi Kartları (Öğrenciler öndeki kartları 1 kez okuyarak ters çevirmişlerdir. Daha sonra zihinlerinde kalan bilgilerden yola çıkarak zıt panel yöntemiyle birbirlerine sorular sormuşlardır.)

Fotoğraf19:Kültürün Yazıtları ile ilgili Çalışma Kâğıdı

Fotoğraf20:Göktürkler ile ilgili Yorumlama Çalışması

Fotoğraf21:“Türk Adıyla Kurulan İlk Devlet” konusu ile ilgili Konu Kavrama Testinin uygulanması

Fotoğraf22:3. dersin son birkaç dakikasında kullandığımız “Sosyalbank” kutusunun içerisine o günkü konu ile ilgili sorular atıyoruz. Her öğrenci çektiği soruyu cevaplıyor.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı : Y. K.
Sınıf : 5
No : 1234
Tarih : 10.12.2016

AÇIKLAMA: Aşağıdaki tabloda performansı öznel boyutları çalışmalarıyla en iyi şekilde ifade eden seçtiğiniz alana (X) işareti koyunuz.

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE BAKIŞAŞIYAR	DEĞERLER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
1. Planlı çalışmalarla etkin oldum.			
2. Okulda öğrenimden maksimum yararlanmaya çalıştım.			
3. Çalışmalarımı zamanında yaptım.			
4. Öğrenimden maksimum yararlandım.			
5. Çalışmalarımı zamanında yaptım.			
6. Çalışmalarımı zamanında yaptım.			
7. Sorularımı zamanında sordum.			
8. Çalışmalarımı zamanında yaptım.			
9. Çalışmalarımı zamanında yaptım.			
10. Çalışmalarımı zamanında yaptım.			

Bu etkinlik sonunda en iyi yaptığım şeyler ve diğer yorumlarım:
Derslerimden zevk aldım. Derslerimden zevk aldım.

Fotoğraf23:Yapılan etkinliklerle ilgili Öz Değerlendirme Formu

GRUP DEĞERLENDİRME FORMU

Grupun adı : 5. Sınıf
Grupdaki öğrencilerin adları : M. K., D. K., A. K.
Tarih : 10.12.2016

AÇIKLAMA: Aşağıdaki tabloda performansı öznel boyutları çalışmalarıyla en iyi şekilde ifade eden seçtiğiniz alana (X) işareti koyunuz.

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE BAKIŞAŞIYAR	DEĞERLER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
1. Grup çalışmalarıyla etkin oldum.			
2. Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.			
3. Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.			
4. Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.			
5. Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.			
6. Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.			
7. Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.			
8. Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.			
9. Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.			
10. Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.			

1. Çalışmalar sırasında karşılaştığımız en büyük sorun:
Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.

2. Sonuçlar:
Grup çalışmalarında maksimum yararlandım.

Fotoğraf24:Yapılan Drama çalışması ile ilgili Grup Değerlendirme Formu

Konu ile ilgili öğrencilerin yaptığı çalışmalar

Fotoğraf25: Eski Türkleri tanıma konusunda bizlere yardımcı olan "Balbal" çalışması

Fotoğraf:26 öğrencinin birlikte yaptığı "Hilal Taktiği" çalışması

Fotoğraf27: Bir öğrencinin yaptığı "İpek Yolu ve Diğer Önemli Yollar" çalışması

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılandırmacılık, çağımıza uygun ve öğrenmeyi eğlenceli hale getiren bir yaklaşımdır. Ülkemizdeki bazı sorunlar (Okul ve öğretmen azlığı, sınıfların kalabalık olması, geleneksel ezberci anlayışı savunan kişilerin varlığı, ekonomik imkânsızlıklar vs.) çözüldüğünde bu model daha çok uygulanma şansı bulacaktır; ancak burada devlet ile birlikte eğitimcilere de görev düşmektedir. Bu bağlamda en büyük sorumluluğu öğretmenler üstlenmelidir. Öğretmenin öğretici olmaktan çok ortam düzenleme ve yönlendirme rolü, ölçme ve değerlendirme sürecinde de göze çarpmaktadır; ancak İlköğretim okullarında uygulanmakta olan yeni öğretim programlarının ölçme ve değerlendirme ile ilgili önemli sorunları olduğu, çeşitli araştırmalar ile ortaya konmuştur (MEB,2005). Yapılan araştırmalar da gösteriyor ki (Ata,2009; Kanatlı, 2008; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Çakan, 2004; Gerek, 2006); yeni ölçme araçları programa yabancı olan ve bu araçları kullanan öğretmenler tarafından cazip görülmemekte ve bu durumda araçların uygulanması da oldukça güçleşmektedir. Öğretmenler geleneksel ölçme araçlarını kullanmadaki alışkanlıklarını atma konusunda oldukça direnç göstermektedir. Bu durumda öncelikle hizmet içi eğitim yoluyla öğretmenlerin ölme ve değerlendirme konusunda bilgilendirilmesi ve onların bu süreçte en önemli halka olması sağlanmalıdır.

Öğretmenler derslerini elinden geldiğince yapılandırmacı anlayışa uygun olarak işlemelidir. Sosyal Bilgiler dersi de yapılandırmacı anlayışa uygun olarak işlenebilecek derslerin başında gelir. Yapılandırmacı uygulamalar ile ilgili son yıllarda birçok araştırma yapılmıştır. Bazı araştırmalar (Kösterelioğlu ve Özen, 2010; Ünal ve Çetinkaya, 2009; Uğurlu ve Aladağ, 2015; Seydi, 2014; İlhan, 2015; Çatak, 2015) incelendiğinde sosyal bilgiler dersinin yapılandırmacı uygulamalar ile birlikte daha etkili ve verimli olacağı görülmüştür. Bu tür uygulamalar arttığında daha güçlü bir eğitim sisteminden bahsetmek mümkün olacaktır. Eğitim çevrelerinde birçok eğitimcinin yeni eğitim sistemini etkili olarak gördükleri ve bu sistemi destekledikleri görülmektedir. Bu durum konu ile ilgili yapılan birçok akademik çalışma bulguları ile de desteklenmiştir (Dinç ve Doğan, 2010; Ünal ve Çelikkaya, 2009; Avaroğulları, 2015). Buna karşın hala klasik öğrenme anlayışlarını daha etkili gören eğitimcilerin sayısı azımsanmayacak kadar fazladır. Eğitimciler bu bağlamda bazı okul ve milli eğitim yöneticileri tarafından desteklenmelidir.

Eğitimciler her şeye rağmen yapılandırmacı sisteme olan inancını kaybedilmemelidir. İlgili çalışmada öğrencilerin aktif olduğu süreçte öğrenme faaliyetlerinin daha etkili ve kalıcı olduğu saptanmıştır. Bu çalışma iyi bir planlama ile tüm Sosyal Bilgiler konularına uyarlanabilir. Çalışma sırasında sınıfın kalabalık (36 kişi) olması nedeniyle zaman zaman disiplin sorunları gözlenmiştir. Ancak her öğrenciye süreçte görev vererek bu durumun önüne geçilmiştir. Çalışmanın ekonomik yükü yoktur. Çalışmada kullanılan malzemeler okul idaresi, öğretmen ve öğrenciler tarafından temin edilmiştir. Bu nedenle malzeme temin süreci zaman kaybına da yol açmamıştır. Malzemeler evde veya okulda var olan basit eşya ve araç-gereçlerden yapılmıştır.

Bu çalışma esnasında uygulanan yazılı testler, çalışma yaprakları ve etkinlik ölçekleri incelenip veri analizi yapıldığında dersin bu şekilde işlenmesinin öğrenme üzerinde olumlu bir etki yaptığı görülmektedir. Bu etkinlik ile birlikte öğrenmenin daha etkili ve kalıcı bir şekilde gerçekleştiği gözlemlenmiştir.

Bu uygulama ile ilgili yapılan nitel ve nicel araştırmalarda yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak yapılan eğitim uygulamalarının öğrenmeyi etkili kıldığını göstermiştir. Türk Adıyla Kurulan İlk Devlet konusunda kullanılan yaratıcı drama, eğitici drama, rol oynama, gösterip yaptırma, örnek olay, sergi çalışmaları gibi öğrenciyi aktif kılan yöntem ve tekniklerin öğrencilerin öğrenmeye karşı daha istekli olduğunu da göstermiştir. Öğrenme sürecinde sürekli aktif olan öğrenciler kendini kolayca ifade etme ve yeteneklerini ortaya çıkarma şansı bulmuştur. Dikkat çekmeyen, pasif dinleyici konumundaki öğrencilerin de süreçte aktif olmaya oldukça istekli olduğu görülmüştür. Bu tür etkinlikler öğrenci kazanma anlamında büyük bir önem taşımaktadır. Bu tip eğitsel uygulamaların yapıldığı okullarda öğrencilerin okul iklimine daha çok uyum sağlaması ve okula karşı aidiyet duygusunun gelişmesi de mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Arslan, M. (2007). Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40 (1), 41-61.
- Ata, B. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. (ed. C. Öztürk) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 33-47.
- Avaroğulları, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tartışmalı Konular ile İlgili Bir Eylem Araştırması. *E-Journal of New World Sciences Academy* 1C0638, 10, (2),139-150.
- Aydın, G., Balım, A. G. (2005). Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Modellendirilmiş Disiplinler Arası Uygulama: Enerji Konularının Öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (2), 145-166.
- Çakmakçı, E., Özabacı, N. (2013). Drama Yolu ile Karar Verme Becerisinin Kazandırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (44), 18-30.
- Çelikkaya, T. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Önemi Ve Uygulama Örnekleri. *Journal of Turkish Studies*, 9 (2), 447-470.
- Gür, H. (2008). Öğretmen Eğitiminde Yansıtıcı Öğrenme. (Ed: İ. H. Demircioğlu) *Aday Öğretmenler İçin Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması*. Ankara: Anı Yayıncılık, 191-202.
- Kamber, T., Acun, İ. Akar, C. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulanabilirliği, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 195-218.
- Karadağ, E., Çalışkan, N. (2006). Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Kullanılabilirliği (Örnek Ders Planı Uygulaması). *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 35-44.
- Köksal, N. (2006). *Yansıtıcı Düşünmenin Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulamalarına Katkıları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6. Sınıf*. TC. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: MEB Yayınları.

- Polat, S. ve BaŐ, G. (2012). 5E Yapılandırıcı Öğrenme Modelinin Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin EriŐi Düzeyine Etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (29), 69-92.
- Ünal Ç., Çelikkaya T. (2009). Yapılandırıcı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Öğretiminde Başarı, Tutum Ve Kalıcılığa Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 197-212.
- Uygun, K. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yansıtıcı Düşünme Uygulamalarının Akademik Başarı Ve Tutuma Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uygun, K., Çetin, T. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yansıtıcı Düşünme Uygulamalarının Akademik Başarı Ve Tutuma Etkisi. *Researcher: Social Science Studies (RSSS)*, 2 (3), 50-72.

Yapıcı, M., Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *İlköğretim Online Dergi*, 6 (2), 204-212. (www.ilkogretim-online.org.tr).

Yıldız, G., Demircioğlu, N. (1996). Müziğın Eğitimdeki Yeri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1 (2), 150-153.

EK 1

**GÖKTÜRK YAZITLARI
(ORHUN ABİDELERİ) (KÖKTÜRK ANITLARI)**

Göktürk Yazıtları **Türk tarihinin** belli bir dönemini hikaye ettikten başka bilinen en eski Türk yazısının ve bilhassa Türk dil ve edebiyatının çok önemli belgesi olan Gök-Türk (Kök-Türk) yazıtları, Doğuda **Çin** sınırlarında yaşamış **Türklerin** en önemli eserleridir. Bunlar **Orhun ırmağının** eski yatağı yakınlarında **Koço-Çaydam** adlı göl civarında dikilmiş anıtlar üzerindeki yazıtlar (kitabeler) dir. Bir kilometrelik alan üzerindeki bu anıtlar, günümüzde **Moğolistan** topraklarında yer alır.

Göktürk alfabesi ile yazılı bulunan ilk anıtlar, 6. yy **Yenisey Kırkızları'na** aittir. 8. yy Orhun anıtlarında ise edebi güzelliğe ulaşmıştır. Sayfaları fazlaca olan bu taşların en önemlileri bilge Vezir **Tonyukuk** adında 720 yılında, kendisi tarafından yazdırılmış **Tonyukuk Anıtı** ile 731'de ölen **Kül Tigin** ve 734'te ölen **Bilge Kağan Anıtı** olmak üzere üç tanedir.

EK 2

Metinleri okuyunuz ve metinle ilgili soruları cevaplayınız. Metinde altı çizili sözcüklerin anlamlarını bularak yandaki kutucuklara yazınız.

Yukarıda mavi gök, aşağıda yağız yer yaratıldıktan sonra ikisinin arasında insanoğlu yaratılmış. İnsanoğlunun üzerine ataları Bumın Kağan ve İstemi Kağan oturmuş; oturduktan sonra Türk milletinin ülkesini, töresini idare etmiş, düzenlemiş, dört taraf hep düşman imiş. Asker sevk edip dört taraftaki halkı hep itaate almış, tabi etmiş.

Babam Kağan öldüğünde ben sekiz yaşındaydım. Töremiz üzerine amcam kağan oldu. Kağan olduktan sonra Türk milletini tekrar düzenledi. Fakir zengin kıldı. Azı çok kıldı.

Kaynak: Orhun Yazıtları

Töre.....

Orhun Yazıtlarından seçilen yandaki bilgilere göre Köktürk Devleti'nin yöneticileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Yas.....

Yandaki bilgilere göre Kül Tigin öldükten sonra Neler yapılmıştır

Kül Tigin koyun yılının on yedinci gününde öldü. Dokuzuncu ayın yirmi yedinci gününde yas töreni düzenledik. Anıtını, heykelini ve kitabesini maymun yılının yedinci ayının yirmi yedinci gününde bitirdik.

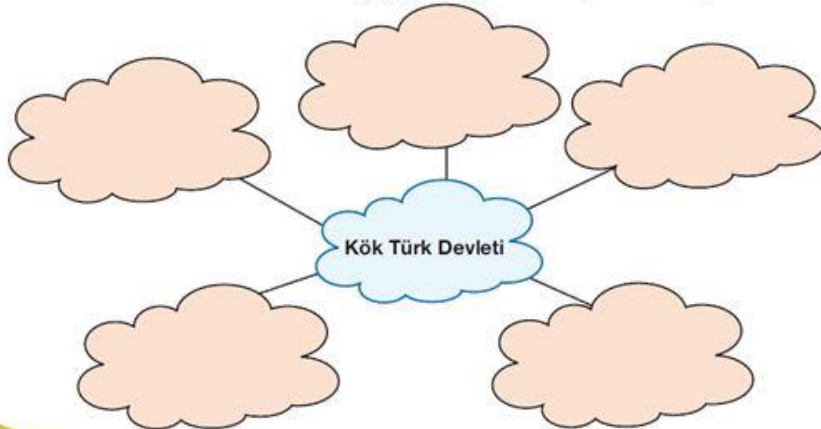
Kaynak:Orhun Yazıtlarından

EK 3

Köktürklerle ilgili bilgileri doldurunuz

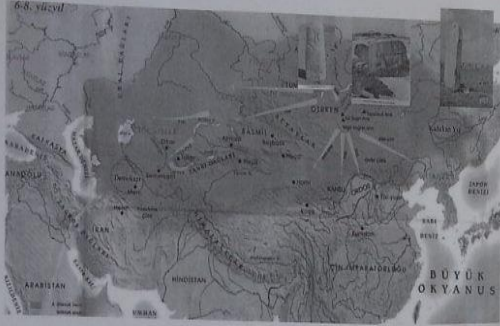
Kurucusu	
Devlet yöneticilerine verilen ünvan	
Yöneticilerin görevleri	
Başkenti	
Kullandıkları takvim	

Kök Türk kelimesinin size çağrıştırdığı 5 kelimeyi bulutlara yazınız

EK 4

Necip Berke Cumhuriyet C/18 370

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Yukarıda mavi gök aşağıda yeşil yer yaratıldıktan sonra, ikisinin arasında insanoglu yaratılmış. İnsanoğlunun üzerine ataların Bumın Kağan ve İstemi Kağan oturmuş; oturduktan sonra Türk milletinin ülkesini, töresini idare etmiş, düzenlemiş, dört taraf hep düşman imiş. Asker sevk edip dört taraftaki halkı hep itaate almış, tabi etmiş.

Doğuda Kadırgan Yiş'a kadar, batıda Demirkapı'ya kadar milletin yerleştirmiştir. İksinin arasında pek teşkilatlı Kök Türkler böylece oturur imiş. Bilge kağan imiş, yiğit kağan imiş. Bakanları da yine bilge ve yiğitmiş şüphesiz. Beyleri de milleti de yine doğru imiş. Oman için ülkeyi böylece tutmuş, ülkeyi tutup töreyi düzenlemiş.

Ondan sonra küçük kardeşi kağan olmuş, oğulları kağan olmuş. Ondan sonra küçük kardeşi ağabeyi gibi yaratılmadığı için, oğlu babası gibi yaratılmadığı için bilgisiz kağanlar oturmuş. Küti kağanlar oturmuş. Bakanları da bilgisizmiş, kötüymüş tabii. Beyleri, milleti düzensiz, Çin milleti aldancı ve sahtekâr olduğu, küçük kardeşi büyük kardeşe dışırdığı, bey ve halkın arasını açtığı için Türk milletin ülkesi elinden çıkmış.

Türk beyleri Türk adını bıraktı. Çin kağanına itaat etti. Elli yıl Çin kağanına hizmet etmiş. Çin imparatoru Türk milletini yok etmeyi düşünmüş. Türk milleti yok olmasın, millet olsun diye babam İltiş Kağan, amem İl Bilge Hatunu tanı halk içerisinden çekip yükseltmiş.

Babam Kağan on yedi er ile dışarı çıkmış. Bunu duyan halk dağlardan ve şehirlerden gelerek İltiş Kağan'a katılmış. Hepsini yedi yüz er olmuş. İltiş Kağan Türk töresini kaybetmiş halkı atalarının töresi gereğince yeniden yaratmış.

316

Kök Türk devleti döneminde 8. yüzyılda Bilge Kağan ve kardeşi Köl Tigin ile Kök Türk Devleti'nin veziri Tonyukuk adına taş üzerine yazılmış metinlere Orhun Yazıtları denir. Yukarıdaki metin de bu yazıtlardan alınmıştır. Buna göre;

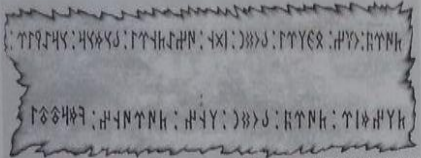
- Kök Türk Devleti'nin kurucusu kimdir ve devleti kurunca öncelikle neler yapmıştır?
Bilge Kağan ve kardeşi Köl Tigin
- Metinde geçen Demirkapı; devletin batı sınırlarında, Kadırgan Yiş ise devletin doğu sınırlarında bulunuyor. Bu yerleri haritadan bulabilir misin?
Buldu
- Kök Türk Devleti'nin yöneticisine "kağan" denir. Metne göre iyi kağanın özellikleri nelerdir?
Güçlü, dürüst
- Kağanın bilgisiz ve kötü olmasının ne gibi sonuçları olmuştur?
Türk adını kaybetmiş, İltiş Kağanı gelmiş
- Metne göre Kök Türkler hangi devletin hakimiyetinde elli yıl geçirmişlerdir?
Çin kağanına hizmet etmiş
- Metne göre Kök Türklerin Çin hakimiyetinden kurtaran İltiş Kağan tahta çıkarken yanında kim vardır?
Halk dağlardan ve şehirlerden
- Metne göre İltiş nasıl kağan olmuştur?
Babam ve amemisi tarafından yükseltilerek
- Metinde hangi akrabalık terimleri var?
Baba, kardeş, ağabey
- Metinde İltiş Kağan'dan babam kağan olarak bahsedilen kişi kim olabilir?
Devletin yöneticisi bulduğuna babası olabilir

317

EK 5

ETKİNLİK : ORHUN YAZITLARI

BİLGE KAĞAN YAZITI

Türk Oguz begleri budun esidin uzeteni basmasar asra yir telinmeser Turk budun ilinin torunun kim artati

Türk Oguz Beyleri, işitin!
Üstte gök çökmedikçe,
altta yer delinmedikçe,
ilini töreni kim bozabilir.

Ey Türk Milleti! Kendine dön.
Seni yükseltmiş Bilge Kağan'ına,
hür ve müstakil ölkene karşı hatâ ettin,
kötü duruma düşürdün.

Milletin adı, sanı yok olmasın diye,
Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturdum.
Kardeşim Kül Tigin ve iki Şad ile
ölesiye bitesiyse çalıştım.

Orhun Yazıtları, Göktürk İmparatorluğu'nun ünlü hükümdarı Bilge Kağan devrinden kalma altı adet yazılı dikilitaşdır. Moğolistan'ın kuzeyinde, Baykal gölü'nün güneyinde, Orhun Irmağı vadisindeki Koşo Saydam gölü yakınlarındadır. Bu yazıtlardan Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtları, Koşo Saydam bölgesindeki Orhun Irmağı civarında; Bilge Tonyukuk yazıtı ise, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarından yaklaşık 360 km uzakta, Tola Irmağı'nın yukarı yatağındaki Bayn Tsokto (Bayn Çokto) bölgesindedir. Bilge Tonyukuk yazıtının, (Orhun Irmağı civarında olmamasına rağmen), Orhun yazıtlarıyla birlikte düşünülmesi, anılması Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtları ile aynı döneme ait olması ve aynı konuları içermesindedir. Yazıtlar Türk dili, tarihi, edebiyatı, sanatı, töresi hakkında önemli bilgiler vermektedirler. Türk ve Türkçe adı, ilk kez Doğu Göktürkler dönemine ait bu yazıtlarda geçmektedir.

Orhun Yazıtlarının Türk Tarihindeki önemi nedir?
ilk yazılı Türk belgesidir.

Orhun Yazıtlarının bulunduğu yer ile şu an yaşadığımız yeri karşılaştırınız.
Türkler bulunduğunuz yere niçin göç etmek zorunda kalmış olabilir?
Moğolistan kuzeyinde Baykal gölü'nün güneyinde, Orhun Irmağı vadisinde, Koşo Saydam gölü yakınlarındadır. Türkler bu yerlere göç etmiş olabilir.

Orhun Yazıtları kimler adına dikilmiştir, bu yazıtlar neden bu kişiler adına dikilmiştir?
Bilge Kağan, Kül Tigin, Tonyukuk, Şad, Kardeşim Kül Tigin, Şad ve iki Şad ile ölesiye bitesiyse çalıştım.

Bilge Kağan halkına neden öğüt vermiş olabilir?
Çünkü eskiden Türkler kalesiz, yememeli bir halktı diye.

EK 6

ÖĞRENCİ ÖZ DEĞERLENDİRME ÖRNEK FORMU

Bu form, etkinliklerdeki performansınızı değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Seçeneklerden size en uygun olanını işaretleyiniz. Performansınız ile ilgili bir sorun varsa, çözüm yolları üreterek uygulayınız.

Öğrencinin

Adı ve soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

Öğretim yılı:

Tarih:

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1. Çalışmalara istekli olarak katıldım.			
2. Etkinlik öncesi hazırlık yaptım.			
3. Arkadaşlarımı incitmeden teşvik ettim.			
4. Görevlerimi zamanında yerine getirdim.			
5. Arkadaşlarımın görüşlerine saygı gösterdim.			
6. Kaynaklardan etkin bir biçimde yararlandım.			
7. Arkadaşlarımı uyarırken uygun bir dil kullandım.			
8. Arkadaşlarıma çalışmalarında destek oldum.			
9. Çalışmalarım sırasında zamanımı akılcıca kullandım.			
10. Çalışmalarım sırasında değişik materyaller kullandım.			
11. Çalışmalarda Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullandım.			
12. Arkadaşlarımla etkili iletişim kurdum.			

EK 7

GRUP ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun adı:

Gruptaki öğrencilerin adları:

Açıklama: Aşağıdaki tabloda grubunuzu en iyi şekilde ifade eden seçeneği işaretleyiniz.

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Araştırma planı yaptık.			
Görev dağılımı yaptık.			
Araştırmada çeşitli kaynaklardan yararlandık.			
Etkinlikleri birlikte hazırladık.			
Görüşlerimizi rahatlıkla söyledik.			
Grupta uyum içinde çalıştık.			
Birbirimizin görüş ve önerilerini dinledik.			
Grupta birbirimize güvenerek çalıştık.			
Grupta birbirimizi takdir ettik.			
Çalışmalarımız sırasında birbirimizi cesaretlendirdik.			
Sorumluluklarımızı yerine getirdik.			
Çalışmalarımızı etkin bir biçimde sunduk.			

Aşağıdaki soruları grubunuza göre cevaplandırınız.

1. Çalışmalar sırasında karşılaştığınız en büyük sorun

.....

.....

Sorun nereden kaynaklanıyordu?

.....

.....

Grubumuzun en iyi olduğu alan

.....

.....

Grup olarak daha iyi olabilirdik fakat

.....

EK 8
Bilge Kağan

EK 9
Kurultay (Toy)

EK 10

EK11

